

Zloraba otroka

✍ Neža Miklič

Tomorijeva (1997) navaja, da je obdobje zadnjih treh desetletij sicer čas izginjanja tabujev, vendar je ravno nasilje nad otroki še vedno med tistimi tabuji, ki v ljudeh vzbujajo neugodje in odpor. Mnogi namreč zaradi neznanja, strahu in nezanimanja še vedno odvrčajo pogled od te teme. Raziskava HBSC (2014) ne postavlja tega vprašanja, a to temo je treba uvrstiti med tiste, ki so pomembne za zdravje otrok.

Otrok je prisposoda nedolžnosti in nepopisanega lista papirja. Zaradi svoje mladosti, neizkušenosti in zaupljivosti je lahko žrtev na poligonu raznovrstnih oblik zlorab: psihičnih, fizičnih in tudi spolnih. Otroka se lahko zavije v spiralo ekonomskega, morda tudi vrstniškega nasilja, v sodobnem času mu ni tuj kibernetski kriminal (Bobnar in Miklič, 2016).

Zloraba otroka kot del preteklosti?

Zanemarjanje otrok in mladostnikov ni vzbujalo pozornosti, vsaj dokler je ostajalo znotraj družine. Raziskovalec otroštva Cunningham (1995) v Domiter Protner (2013) ugotavlja, da je družba posebno pozornost zanemarjanju otrok namenila v 16. stoletju, in to šele potem, ko so otroci in mladostniki postali ali brezdomci ali delinkventi (najpogosteje pa oboje hkrati), torej moteči za družbeno okolje. Domiter Protner (2013) navaja

tudi, da so na družbeno problematiko trpinčenja in zanemarjanja otrok v slovenski družbi pričeli opozarjati strokovnjaki, med katerimi je imel vidno vlogo slovenski mladinski sodnik in pisatelj Fran Milčinski. V obdobju 19. stoletja in do II. svetovne vojne so o problemu nasilja nad otroki največ pisali pravniki, učitelji, pedagogi in sociologi.

Po II. svetovni vojni se je večje zanimanje za problem nasilja nad otroki pojavilo šele v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Z uveljavitvijo Zakona o preprečevanju nasilja v družini (2008) in Kazenskega zakonika (KZ-1, 2008) je postalo vsaj preprečevanje nasilja v družini in s tem tudi zlorab otrok širše ter pravno bolj natančno opredeljeno, izpostavljenost otrok, predvsem nasilju v družini, pa se je začela intenzivneje raziskovati (Domiter Protner, 2013).

Nasilje nad otrokom ostaja sestavni del zgodovinskega procesa družbe kot sodobne družbe in moderni čas se od preteklosti razlikuje po drugačnih oblikah zlorabe otrok in po načinih pristopov povzročiteljev nasilja do otroka (Bobnar in Miklič, 2016).

Razsežnost zlorab otrok

Poleg fizičnega nasilja, psihičnega trpinčenja in zanemarjanja so otroci lahko tudi žrtve spolne zlorabe, vrstniškega trpinčenja, zlorab na spletu, pornografije, ekonomskega trpinčenja, ritualnega nasilja, nasilja nad lastnim telesom, medijskih zlorab in prisilnega dela. Posamezne oblike nasilja nad otroki se med seboj ne izključujejo in se lahko dogajajo sočasno. Pri zlorabah otrok imajo pomembno vlogo socialni in kulturni vzorci ter stereotipi v družbi (United Nations Secretary-General v Frangež in Dvoršek, 2013).

Nasilje nad otrokom se lahko dogaja na več ravneh: v družini, socialnem okolju, družbi, kulturi. Oblike nasilja so lahko različne: od najbolj neposrednih in očitno grobih do posrednih, potuhnjenih, prikritih, a dolgotrajnih, katerih razdiralni učinek je lahko še hujši in se običajno pokaže postopoma, ne kot rana ali modrica na otroškem telesu, ampak kot globoka bolečina, prizadetost ali prikrajšanost v osebnosti, ki pušča svoje sledi še v življenju odraslega (Tomori, 1997).

Zloraba otrok je še kako del sodobnega časa. Povzročitelji nasilja nad otroki se zavedajo vedno pomembnejše vloge družbenega osveščanja. Svojega vedenja in ravnanja ne spreminjajo v dobrobit otrok in sebe, sodobnemu času so zgolj prilagodili tehnike pristopa do otroka ter dodali nove oblike nasilja. Preiskovalci zlorab otrok namreč ugotavljajo, da povzročitelji nasilja tudi sedaj, v sodobnem času, še naprej zlorablajo otroke, celo vedno mlajše otroke. Preiskovalci odkrivajo hude ali zelo hude oblike zlorab otrok, največkrat v prepletu več oblik zlorab, tudi s strani več odraslih oseb na mednarodni ravni.

Otroci s strani odraslih, strokovnjakov in medijev prejemajo sporočila, naj zlorabo razkrijejo in tako razbijejo strah pred povzročiteljem nasilja. Otrok za razkritje potrebuje spodbudo, varno okolje in varno osebo za pogovor o zlorabah.

Otroci vsaka štiri leta sodelujejo v mednarodni raziskavi, imenovani Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC). Spletna anketa omogoča zasebnost, zaradi česar bi bilo treba pri vsebinskih sklopih t. i. tveganih vedenj, nasilja in spolnosti v skladu z možnostjo samostojnega oblikovanja posameznih vprašanj sodelujočih držav postaviti vprašanja, vezana tudi na področje spolne zlorabe otroka.

Dosegljivost otroku pomembne osebe

Tomorijska (2006) navaja, da se osebnost otroka oblikuje pod vplivom zelo različnih dogajanj. Med temi so izjemno pomembna tista, ki se zastavijo v družini in v odnosih z osebami, ki so za otroka najbolj pomembne. Občutki varnosti in sprejetosti, ki jih

Je 'varna točka' lahko tudi druga odrasla oseba, h kateri otrok pristopi? Vprašajte se, kako bi se vi kot odrasle in odgovorne osebe odzvali, ko bi se k vam zatekel otrok in vas prosil za pomoč. Bi se odzvali? Kako? Razmislite, gre za otroka. Vedno – zgolj za otroka!

Odrasel, ki je morda prežet s stereotipi in strahom, da ni prava oseba,

bitja in ne roboti. Potrebujemo stik, komunikacija je nujno potrebna. Ste opazili, da mnogi otroci tujcu ne rečejo več niti hvala niti prosim, ga ne pozdravijo, še manj mu odzdravijo? Otroci se prestrašijo, ko jih tujec vpraša za pot, za ulico ali stavbo, ki jo išče. Otrpnejo ali celo zbežijo stran. Otroke raje naučimo, da neznanemu človeku, ki ga ogovori, lahko mirno odgovori, se pa v pogovor ne vpleta oziroma se vanj ne zapleta. Ne vstopa v 'osebni prostor' drugega človeka in ostane 'na razdalji'. S (tujimi) ljudmi naj ne odhaja nikamor, četudi so ponudbe mamljive, zelo vabljive.

Otroka vedno zaščiti odrasla oseba. Odrasli smo zato, da zlorabo zaustavimo in jo preprečimo. Pogumno in brez strahu! Strah je, kot smo že ugotovili, resnično le povzročitelj nasilja. Odrasli imamo moč in voljo za ukrepanje v svojih rokah. ■

Foto: Natasa Pezdir

otrok razvija v lastni družini, so pogoj za to, da bo nekoč kot zrela odrasla oseba z gotovostjo in pogumom oblikoval svoje življenje in z občutkom za čustva drugih vstopal tudi v njihova življenja.

V varovalnem smislu je za otroka izjemno pomembna tudi dosegljivost neke naklonjene, trdne in zaščitne osebe – najbolje znotraj družine ali pa blizu nje. Varovalen je tudi dejaven vpliv drugih pozitivnih likov in vzrokov za istovetenje in možnost vključevanja v bolj konstruktivne načine reševanja medosebnih napetosti in osebnih stisk (Tomori, 2006).

Otroku je lahko vsakdo pomembna oseba. Ključno je, da je vredna zaupanja; ne glede na stopnjo izobrazbe, spol ali starost. Ko si otrok izbere odraslega za zaupno osebo, naj bo to za odraslega predvsem izziv in čast.

da morebiti nima dovolj strokovnega znanja, naj v trenutkih dvoma za trenutek vstopi v 'škornje otroka'. Bi si vi kot otroci želeli, da odrasli ostane in je preprosto 'tu in zdaj' za vas, četudi je težko? Bi si želeli, da se odrasli odzove in zaščiti otroka, če bi šlo za vašega otroka?

Otrok je bitje, ki se šele oblikuje v odraslo osebo. V odnosu z odraslimi si otrok sooblikuje odnos do sebe, drugih in družbe. V kakšnem spominu bomo ostali otroku, je odvisno od nas (Bobnar in Miklič, 2015).

Za pogum odraslim in tudi otrokom

Pri tem ne smemo pozabiti, da smo ljudje vendarle večinoma dobri. Vsaka beseda, vsako dejanje neznanca še ni nadlegovanje otroka. Smo socialna

Literatura

Bobnar, Tatjana; Miklič, Neža (2015): Preiskovalni pogovor z otrokom, žrtvijo zlorabe. V: Frangež, Danijela; Slak, Boštjan (ur.): *Osebni dokazi v teoriji in praksi*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, str. 77–80.

Bobnar, Tatjana; Miklič, Neža (2016): Otrok – oškodovanec spolne zlorabe v vrtincu strokovne institucionalne obravnave predkazenskega postopka in sodnega izvedenstva kazenskega postopka. V: Frangež, Danijela; Slak, Boštjan (ur.): *Izvedenstvo v teoriji in praksi*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, str. 115–128.

Domiter Protner, Ksenija (2013): Pregled raziskovanja nasilja nad otroki v družini v Sloveniji od 19. stoletja do danes. V: *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, letnik 64, št. 1, str. 53–62.

Frangež, Danijela; Dvoršek, Anton (2013): Nekateri kriminalistični vidiki odkrivanja spolnih zlorab otrok v Sloveniji. V: *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, letnik 64, št. 1, str. 63–73.

Štirin, Mateja (1999): *Da bodo naši otroci varni, močni in svobodni. Vloga staršev v preventivi zlorabe otrok*. Ljubljana: Open Society Institute – Slovenia.

Tomori, Martina (1997): Nasilje nad otroki – tabu, ki ga lahko odstreemo. V: Kornhauser, Pavle (ur.): *Trpinčen otrok: kako prepoznati in preprečevati fizično in duševno trpinčenje otrok*. Razširjeni zbornik. Ljubljana: Meridiana, str. 218–221.

Tomori, Martina (2006): Otrok v nasilni družini – od priče in žrtve do izvajalca nasilja. V: Balazic, Jože; Kornhauser, Pavle (ur.): *Zloraba in nasilje v družini*. Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete, str. 27–33.